

Народна банка на Република Северна Македонија

Упатство за користење на апликацијата „Декаден извештај за прометот остварен од менувачко работење“

за надворешни корисници

ВЕРЗИЈА 4.0

септември 2020 година

СОДРЖИНА

СОДРЖИНА.....	2
1 ВОВЕД	3
1.1 Цел на документот.....	3
1.2 Краток опис	3
1.3 Интернет-апликација	3
1.4 Предуслови за користење на апликацијата (инсталација и приспособување на клиентските машини)	3
2 КОРИСТЕЊЕ НА АПЛИКАЦИЈАТА	5
2.1 Можности	5
2.2 Ограничувања	5
2.3 Најава.....	5
2.3.1 Најава во апликацијата.....	5
2.4 Општи функционалности	8
2.4.1 Внесување податоци.....	8
2.4.2 Промена на податоци	11
2.4.3 Известувања од НБРСМ.....	12
2.4.4 Известување за времено отсуство од работа	13
2.4.5 Видови грешки.....	15
2.5 Контрола на сертификатот	16
2.5.1 Сертификати од КИБС.....	16
2.5.2 Сертификати од „Телеком“	17
2.6 Шема за документ во форматот „XML“	18

1 ВОВЕД

Упатството за користење на апликацијата „Декаден извештај за прометот остварен од менувачко работење“ е наменето за правните лица коишто имаат обврска да го доставуваат образецот ИМР1 до Народната банка на Република Северна Македонија (во понатамошниот текст: НБРСМ) по електронски пат.

1.1 Цел на документот

Целта на овој документ е да му го прикаже на корисникот деталниот опис на користење на апликацијата и сите нејзини функционалности. Овој документ ќе им биде од корист за сите правни лица, овластени менувачи (дозвола за вршење менувачки работи) коишто се обврзани декадно да ги доставуваат податоците од својот промет остварен од менувачко работење до Народната банка .

1.2 Краток опис

Согласно со точка 27 од Одлуката за менувачки работи („Службен весник на РМ“ бр. 31/09, 34/09 и 66/09) и точка 10 од Упатството за спроведување на одлуката за менувачки работи („Службен весник на РМ“ бр. 38/09), Народната банка на Република Северна Македонија изготви интернет-апликација за доставување на декадниот извештај за прометот остварен од менувачко работење. Со оваа апликација податоците од остварениот промет од менувачкото работење ќе се доставува по електронски пат и ќе биде прифатен од Народната банка само доколку не постојат грешки при контрола на податоците. Праќањето на податоците од страна на субјектите до Народната банка е организирано така, што ќе се овозможи голема безбедност и сигурност.

1.3 Интернет-апликација

Праќањето на податоците од страна на овластените менувачи до НБРСМ по електронски пат е овозможено преку интернет-апликација и таа дава можност корисникот да ги прати своите податоци за прометот остварен врз основа на менувачко работење директно во информацискиот систем на Народната банка, брзо и едноставно. При внесувањето на овие податоци се врши контрола за нивната исправност, при што на субјектот во истиот момент му е овозможен преглед на грешки, доколку постојат. Податоците ќе се сметаат за прифатени од страна на НБРСМ само ако се логички исправни и снимени во информацискиот систем на банката.

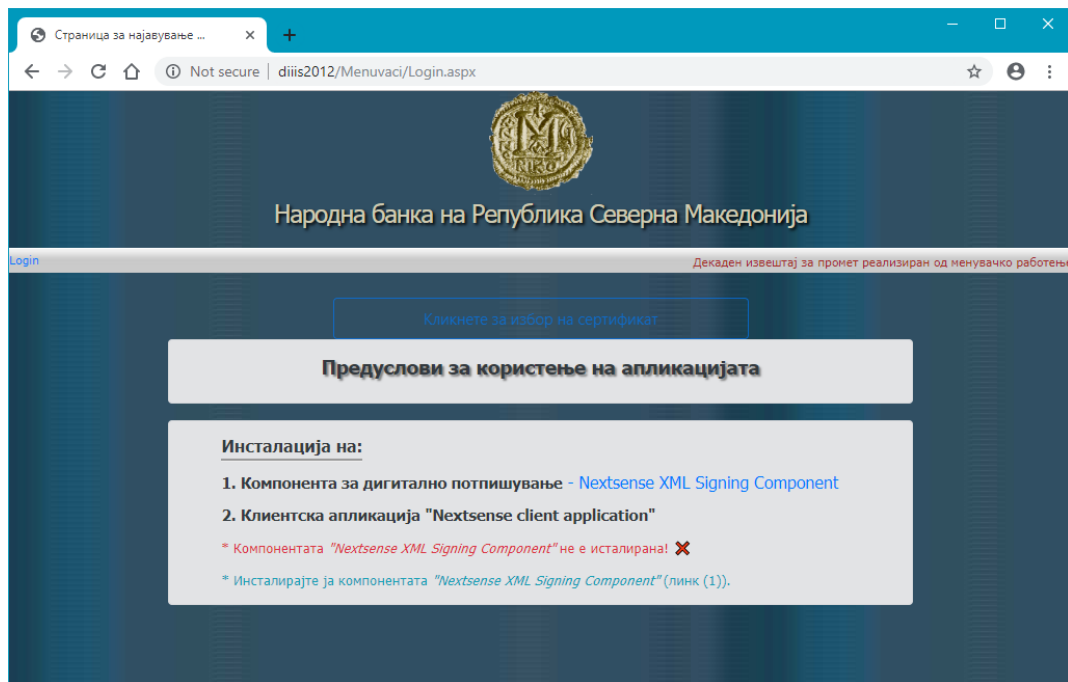
1.4 Предуслови за користење на апликацијата (инсталација и приспособување на клиентските машини)

За да може да се користи апликацијата, потребна е врска кон интернет, сертификат од овластен издавач и персонален компјутер, на кој треба се вградат следниве инсталации:

- **оперативен систем „виндоус“;**
- **интернет-пребарувач: Edge, Chrome, Firefox, или Opera.**

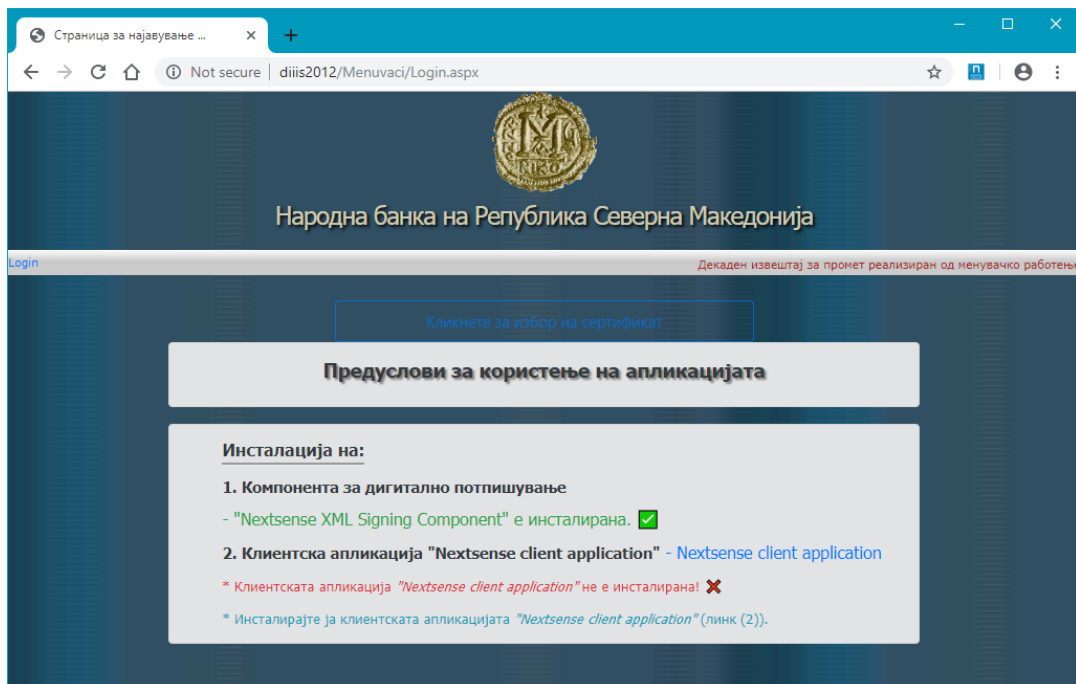
Исто така, потребно е да се направат следниве приспособувања (еднократно):

- **Инсталација на компонентата за дигитално потпишување „Nextsense XML Signing Component“** – линкот до оваа компонента се прикажува во апликацијата (слика 1):

слика 1

- **Клиентска апликација "Nextsense client application"** – врска до оваа компонента се прикажува во апликацијата (слика 2):

слика 2

- Сертификат „рут“ на НБРСМ - инсталацијата на овој сертификат е објаснета во делот за активирање на портал-страницата на НБРСМ;
- **Инсталација на сертификат - дигитален потпис;**

Исто така, потребно е секој овластен менувач да достави допис до НБРСМ во кој ќе назначи најмалку едно овластено лице за електронско доставување на прометот од менувачкото работење. Овластеното лице за доставување на наведениот извештај треба да поседува сертификат којшто ќе му овозможи пристап до апликацијата и електронско потпишување на податоците од остварен промет.

Овластениот менувач е обврзан да достави допис до НБРСМ, доколку на овластеното лице му престанува обврската за доставување на податоците од прометот остварен од менувачкото работење.

2 КОРИСТЕЊЕ НА АПЛИКАЦИЈАТА

2.1 Можности

Корисникот може во секое време, од кој било персонален компјутер на кој се инсталирани наведените компоненти, да пристапи до апликацијата и да ја користи, управувајќи со активностите и функционалностите коишто му се достапни.

2.2 Ограничувања

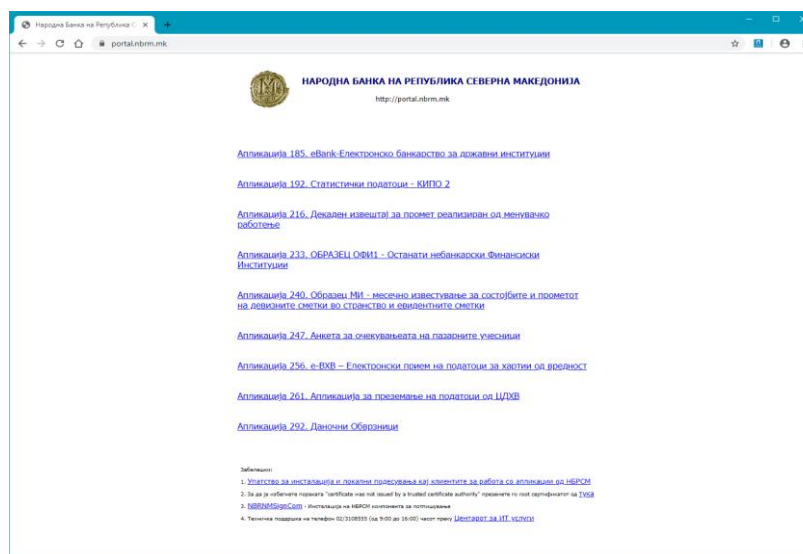
Единствено ограничување е доколку интернет-врската од клиентската страна е бавна, со тоа и користењето на апликацијата може да биде забавено, но не и оневозможено.

2.3 Најава

Најавувањето во апликацијата се врши во два чекора, и тоа најава на порталот и најава во апликацијата. Најавата во порталот значи вклучување на корисникот во околината за работа на Народната банка. Откако корисникот успешно ќе пристапи во оваа околина, следи неговото најавување за работа со апликацијата.

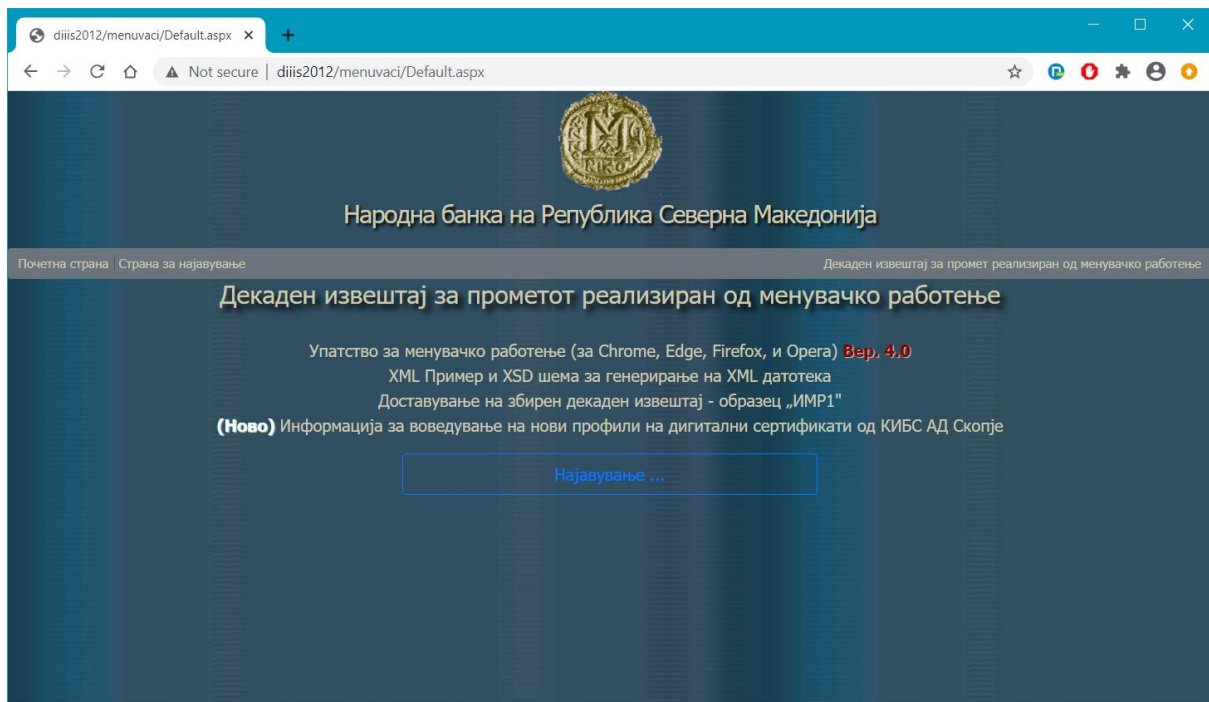
2.3.1 Најава во апликацијата

Кога корисникот се најавува во апликацијата првпат, се појавува порака за негово евидентирање во базата на податоци за корисници (се евидентираат податоците од сертификатот). За да може да работи со неа, потребно е неговата авторизација да биде потврдена од страна на одговорните лица на Народната банка (врз основа на пратениот допис за назначување на овластени лица коишто електронски ќе ги доставуваат податоците). Откако овие чекори успешно ќе завршат, значи дека овластеното лице има пристап до апликацијата (можност за нејзино користење).

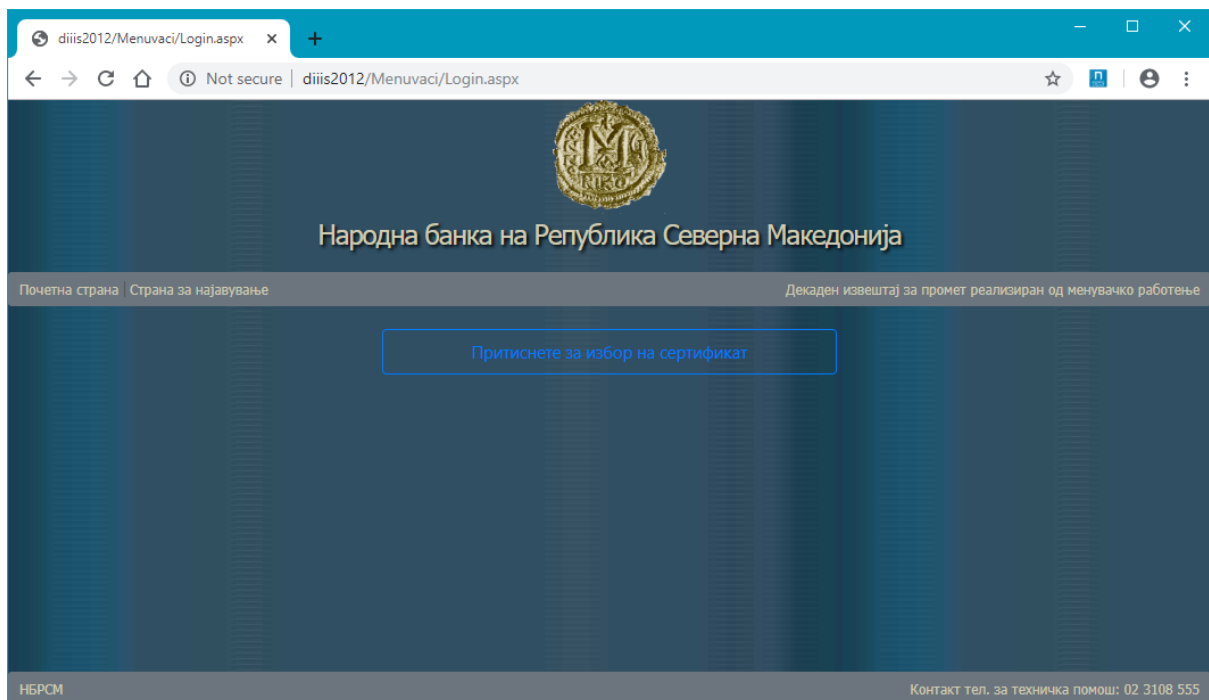
слика 3

За најавување во апликацијата треба да се притисне на врската < **Апликација 216. Декаден извештај за промет реализиран од менувачко работење** > (слика 3), при што се појавува почетната форма (слика 4).

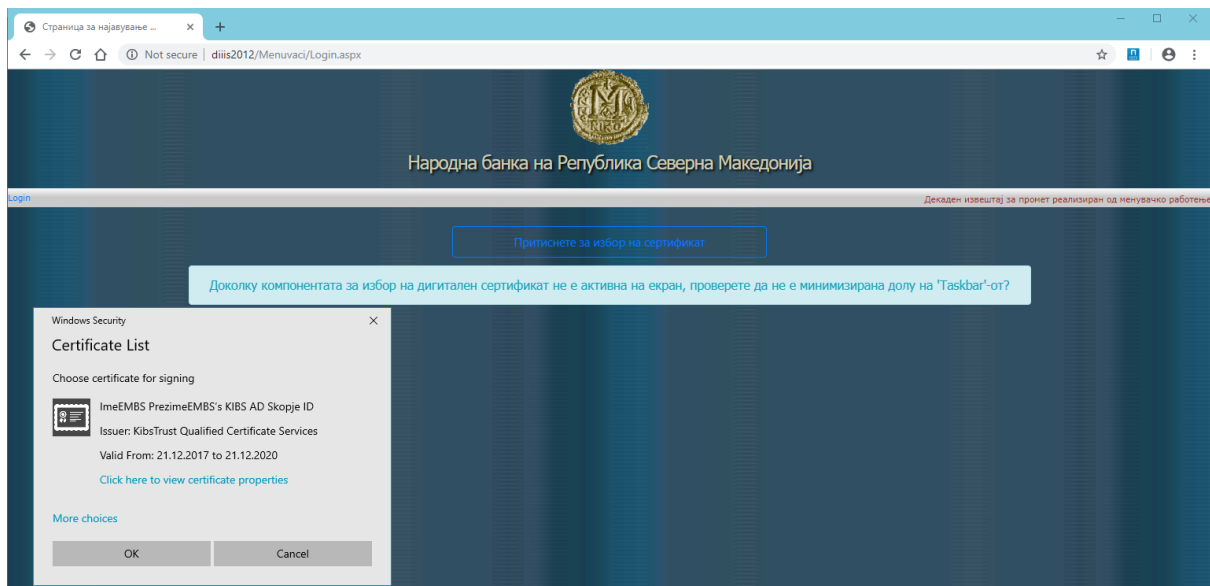
слика 4

По отворањето на најавната страна на апликацијата, со притискање на копчето <Најавување...>, се појавува формата како на слика 5 **Error! Reference source not found..**

слика 5

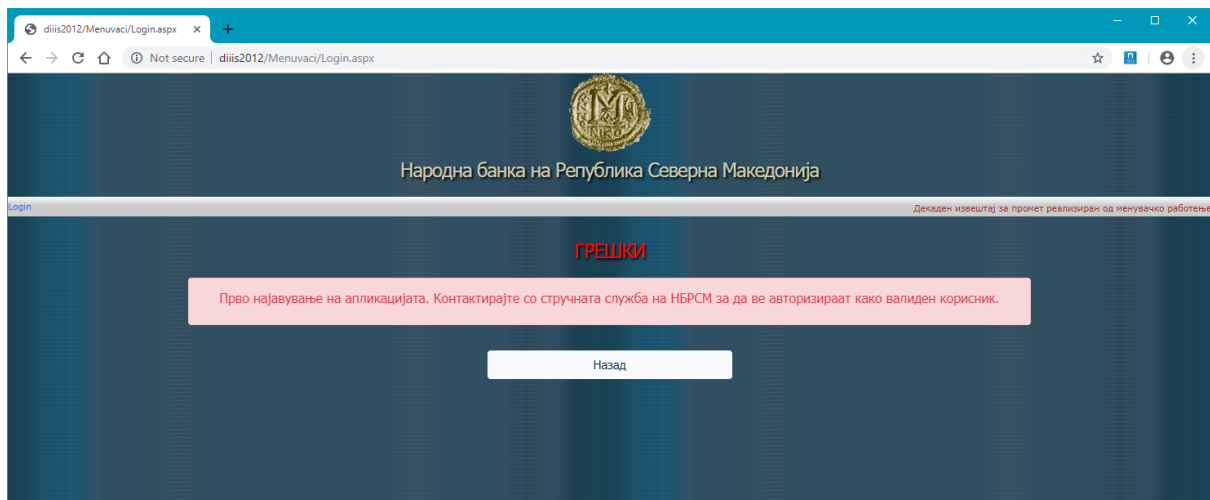
Следи активност преку која ќе се избере веќе инсталираниот сертификат. Со притискање на копчето <Притиснете за избор на сертификат>, се појавува формата како на слика 6.

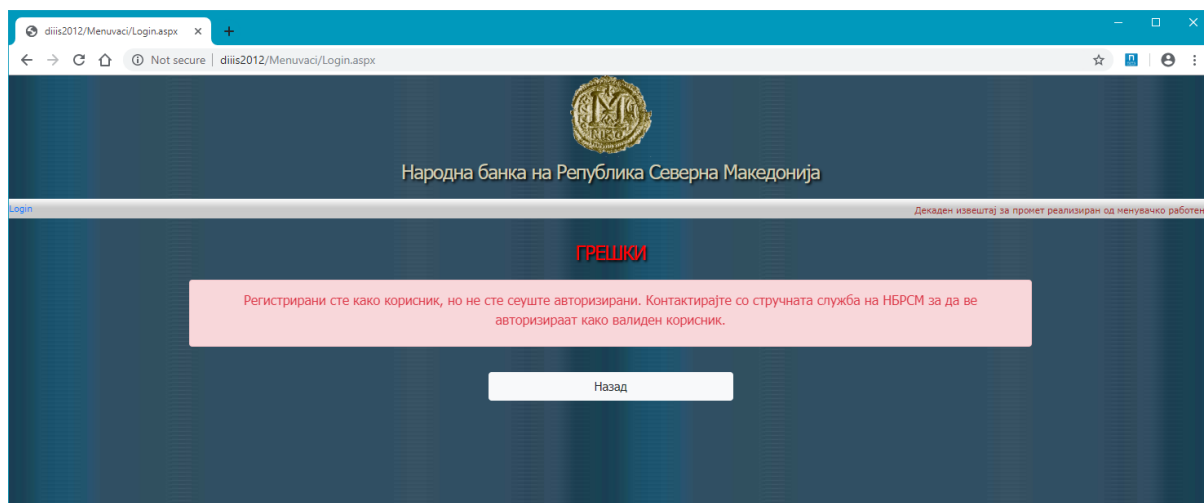
слика 6

По изборот на сертификатот, доколку корисникот е регуларно пријавен во НБРСМ и има важечки сертификат, се добива формата (слика 9) којашто го претставува образецот ИМР1 и преку која субјектот, овластениот менувач има можност да ги прати податоците до НБРСМ.

Ако корисникот се пријавува првпат на апликацијата, тогаш се појавува формата како на слика 7, со порака „**Прво најавување на апликацијата. Контактирајте со стручната служба на НБРСМ за да ве авторизираат како валиден корисник**“. Во тој случај тој е најавен, но не и авторизиран. Со наредно најавување, ако корисникот не е авторизиран како валиден корисник, ќе се појави форма како на слика 8, со порака „**Регистрирани сте како корисник, но сè уште не сте авторизирани. Контактирајте со стручната служба на НБРСМ за да ве авторизираат како валиден корисник**“.

слика 7

слика 8

Откако корисникот ќе биде авторизиран од страна на одговорните лица во Народната банка, тогаш при наредното најавување ќе се појави формата како на слика 9.

2.4 Општи функционалности

2.4.1 Внесување податоци

Менувачот е должен да ги достави своите податоци за прометот од менувачкото работење во рокот предвидени со закон. Доколку постои потреба од продолжување на овој рок, треба да се обрати до одговорните лица од НБРСМ. Податоците можат да се внесат во системот на Народната банка на два начина, и тоа преку директно внесување во формата или преку шемата „xml“ и тие се прикажани на слика 9.

слика 9

2.4.1.1 Директно внесување

Директното внесување се состои од поединечно внесување на секој податок за одредена валута (почетна состојба, купени, продадени, крајна состојба). Откако ќе се евидентираат податоците од еден слог, се притиснува на копчето <Сними привремено>, при што податоците се сместуваат во одреден привремен простор во информацискиот

систем на Народната банка. Внесените податоци се појавуваат во долниот дел од формата (слика 10).

Народна банка на Република Северна Македонија

Корисник: ImeEMBS PreTimeEMBS
Матичен број: 4064488 - NBRM

За период: 11.10.2019 20.10.2019

Choose File No file chosen Upload XML file

Валута	Почетна состојба	КУПЕНИ				Примања во денари		
		Странска ефектива		Странски чек	Куповен курс			
1	2	Резиденти	Нерезиденти			3	4	5
036 AUD	0	0	0	0	0	0	0	0

ПРОДАДЕНИ						Издавања во денари	Крајна состојба	
Странска ефектива		Продадена странска ефектива на овластени банки	Продадени странски чекови на овластена банка	Продажен курс	Издавања во денари			
Резиденти	Нерезиденти					8	9	10
0	0	0	0	0	0	0	0	0

Сними привремено

Проверка ... Листа на пратени податоци Известувања од НБРСМ

Прати до НБРСМ Брши - пратени податоци Известувања за времено отсуство од работа

	Валута	Почетна состојба	Купени, стр. ефектива Резиденти	Купени, стр. ефектива Нерезиденти	Купени стр. чек	Куповен курс	Примања во денари	Продадени, стр. ефектива резиденти	Продадени стр. ефектива нерезиденти	Продадени стр. ефектива овластени банки	Продадени стр. чек	Продажен курс	Издавања во денари	Крајна состојба	Брши
Избери	036	0.00	0.00	0.00	0.00	0	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0	0.00	0.00	X
Избери	807	0.00	0.00	0.00	0.00	0	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0	0.00	0.00	X

слика 10

На овој начин се внесуваат сите податоци од останатите валути за кои се известува. Откако ќе заврши внесувањето на сите податоци, се притиска копчето <Проверка>. Доколку податоците се логички исправни, т.е. не се појавуваат грешки, се активира копчето <Прати до НБРСМ>, при што се пристапува кон нивно потпишување и официјално прифаќање во системот на НБРСМ (постапката е прикажана преку сликите што следат). Ако проверката (логичката контрола) покажува грешки, тие ќе се појават како на слика 11.

Листа на грешки ...

Народна банка на Република Северна Македонија

Назад

ИМА ГРЕШКИ ВО ПОДАТОЦИТЕ!
Податоците не можат да се пратат до НБРСМ!

ЛИСТА НА ГРЕШКИ

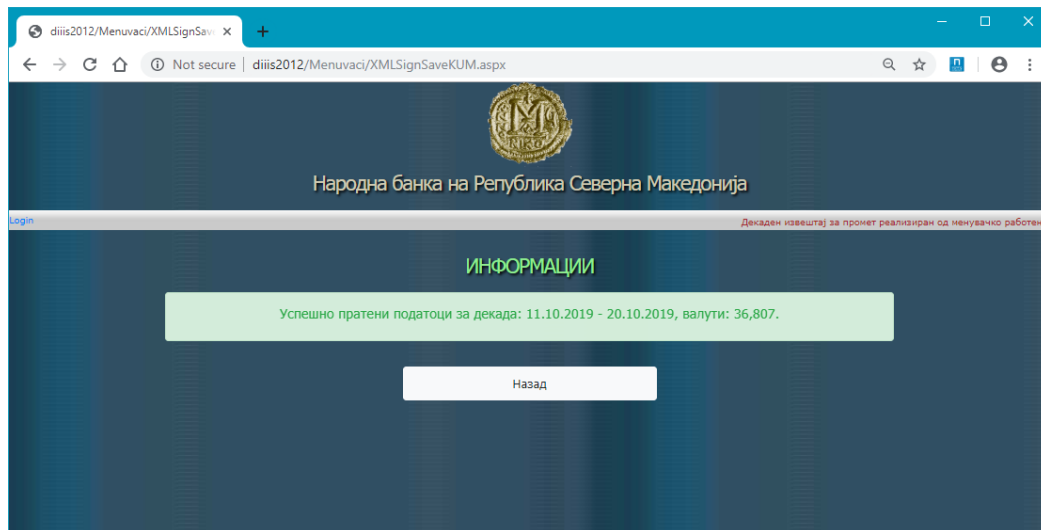
Матичен број	Датум	Валута	Грешка
4064488	20.10.2019	036	Грешна почетна состојба
4064488	20.10.2019	807	Недостасува податок Примања во денари (Колона 7)

Приказ на грешки

слика 11

Потребно е субјектот да ги исправи овие грешки, по што ја повторува истата постапка како и при внесувањето на податоците (проверка, потпиши, сними). Оваа постапка се повторува сè додека постојат грешки и сè додека овластениот менувач не ги исправи.

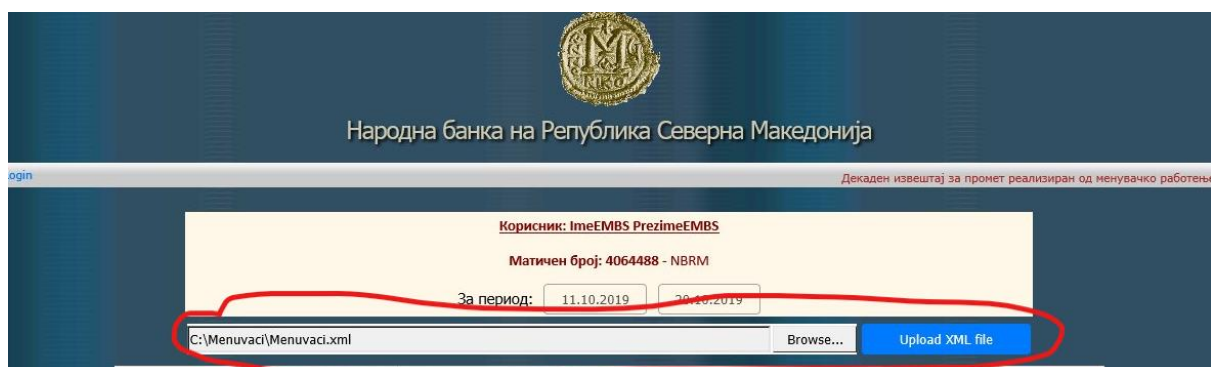
Податоците ќе бидат испратени до НБРСМ со појавување на пораката што следи:

слика 12

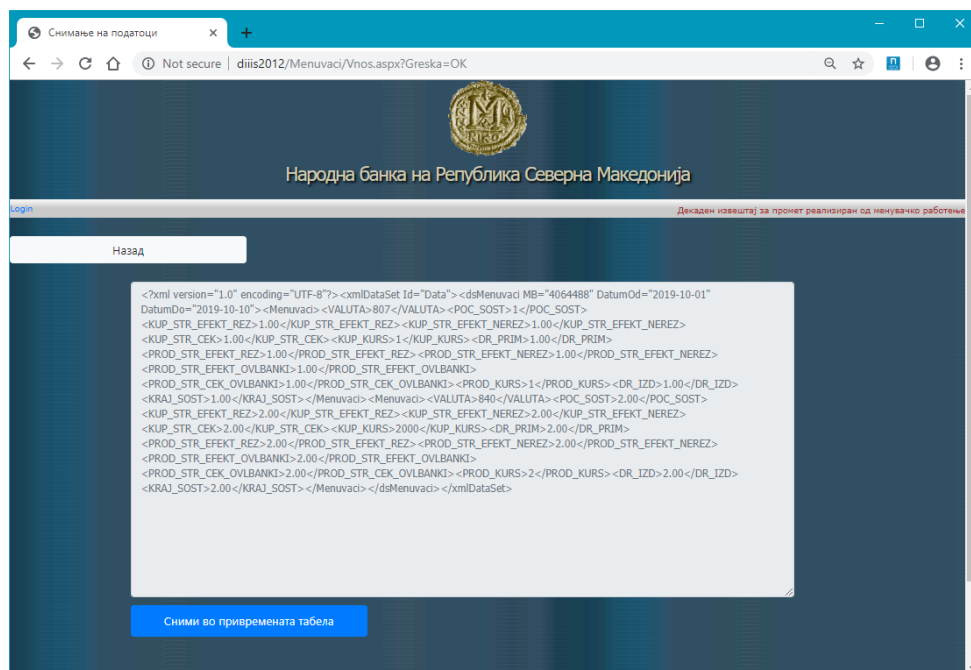
2.4.1.2 Внесување преку форматот „xml“

За да се изврши внесувањето преку шема (формат „xml“), потребно е податоците да се сместени во формат на „xml“. За да се сместат податоците во информацискиот систем на Народната банка, се спроведува постапка за нивно прифаќање. Со притискање на копчето <Browse> или <Choose file ...>, зависно од интернет-пребарувачот, се појавува прозорец каде што треба да го означите документот којшто ги содржи податоците (xml), слика 13. Откако ќе биде означен, со притискање на копчето <Upload XML file> се појавува прозорецот како на слика 14.

слика 13

На слика 14 е прикажан чекорот што следи откако ќе се притисне на <Upload>. Се активира копчето <Сними> и со негово притискање податоците се пренесуваат во привремениот простор на информацискиот систем на Народната банка и се појавуваат како на сликата 16. Потоа следи постапката за проверка на логичката исправност како и постапките за потпишување и снимање објаснети во точка 2.4.1.1.

слика 14

2.4.2 Промена на податоци

Корисникот има можност да прави промена на веќе внесените податоци во временниот простор во предвидениот рок за доставување податоци. Доколку има потреба од промена во одреден податок, се притиска на врската за <Избери> (слика 15), при што во горниот дел од формата се внесуваат одбраните податоци. Го одбираме податокот што сакаме да го промениме, промената се врши со притискање на копчето <Сними привремено>, при што се јавува порака за нејзино прифаќање. Потоа следи постапката за проверка (логичка контрола), потпишување и снимање.

Валута	Почетна состојба	Странска ефективна		Странски чек	Куповен курс	Примања во денари
1	2	3	4	5	6	7
807 MKD	0.00	0.00	0.00	0.00	0	0.00

Странска ефективна		Продадена странска ефективна на овластени банки	Продадени странски чекови на овластена банка	Продажен курс	Издавања во денари	Крајна состојба
8	9	10	11	12	13	14
0.00	0.00	0.00	0.00	0	0.00	0.00

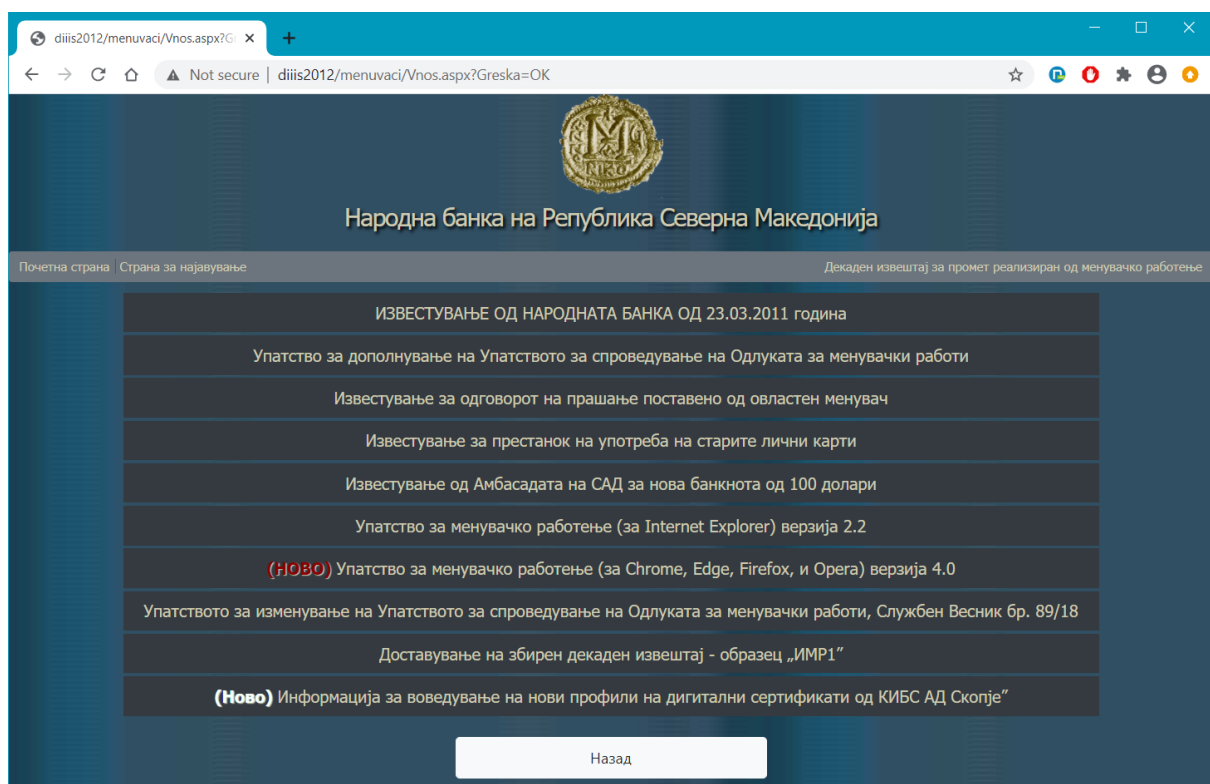
Валута	Почетна состојба	Купени, стр. ефективна	Купени, стр. ефективна	Купени, стр. чек	Куповен курс	Примања во денари	Продадени, стр. ефективна	Продадени, стр. ефективна	Продадени, стр. ефективна	Продадени, стр. чек	Продажен курс	Издавања во денари	Крајна состојба	Бриши
Избери	036	0.00	0.00	0.00	0	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0	0.00	0.00	X
Избери	807	0.00	0.00	0.00	0	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0	0.00	0.00	X

слика 15

Исто така, ако менувачот ги има доставено податоците од прометот остварен со менувачкото работење, при што утврдува дека има потреба да се променат во законски дозволеният рок, има можност да ја оствари промената. Промената ќе се врши така што ќе се избришат внесените податоци. Со притискање на копчето <Бриши - пратени податоци>, се формира xml-датотека. Таа се потпишува (со притискање на копчето <Потпиши>) и со притискање на <Бриши податоци за оваа декада> се врши комплетното бришење на сите податоци за соодветниот менувач и соодветната декада. Потоа треба да следи постапката за повторно внесување на податоците (постапката е претходно објаснета).

2.4.3 Известувања од НБРСМ

Со избор на копчето <Известувања од НБРСМ> (во формата за внос, слика 15) се прикажува нова страница со врски кон дадени известувања (слика 16).

слика 16

2.4.4 Известување за времено отсуство од работа

Со избор на копчето „Известување за времено отсуство од работа“ (слика 15) се прикажува нова страница за внесување времени отсуства (слика 17).

Народна банка на Република Северна Македонија

login

Декаден извештај за промет реализиран од членувачко работење

Назад

Пополнете ги податоците во формата, и кликнете на копчето 'Спреди податоци' ...

Вид на отсуство: BO Боледување

Забелешка: Внесете забелешка...

Телефон за контакт: 22222222

Датум од: 29.10.2019

Датум до: 29.10.2019

Контрола на внесени податоци

Сними

Откажи

слика 17

На оваа страница се внесуваат потребните податоци (избор на тип на отсуство, забелешка доколку има, телефонски број, датум од, и датум до), се притиска на копчето <Контрола на внесени податоци>, (по што се прикажува прозорец со порака „Внесените податоци се во ред. Продолжете со дигитално потпишување ...“ слика 18) потоа на копчето <Потпиши>, и на крај <Сними>. За прикажување на листа на веќе внесените времени отсуства, се избира копчето <Листа на пратени податоци>, со што се прикажува нова страница (слика 19).

Народна банка на Република Северна Македонија

login

Декаден извештај за промет реализиран од членувачко работење

Назад

Внесените податоци се во ред.
Продолжете со дигитално потпишување ...

Вид на отсуство: BO Боледување

Забелешка: Внесете забелешка...

Телефон за контакт: 22222222

Датум од: 29.10.2019

Датум до: 29.10.2019

Контрола на внесени податоци

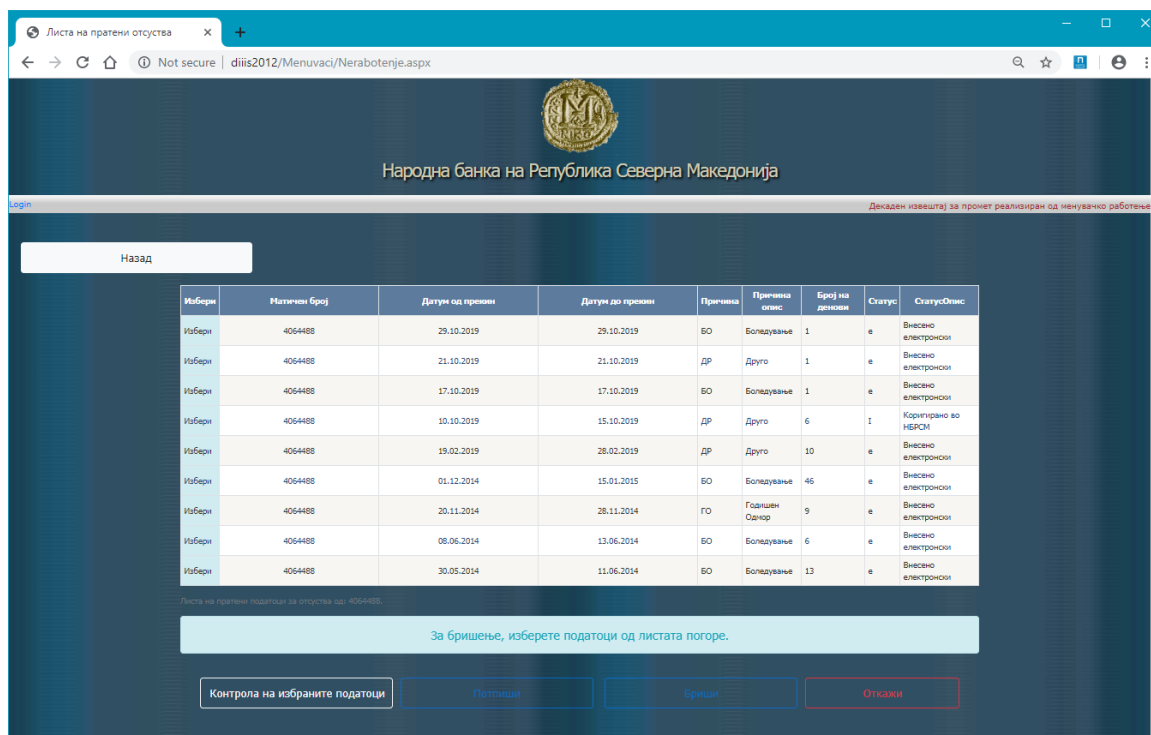
Потпиши

Сними

Откажи

Листа на пратени податоци ...

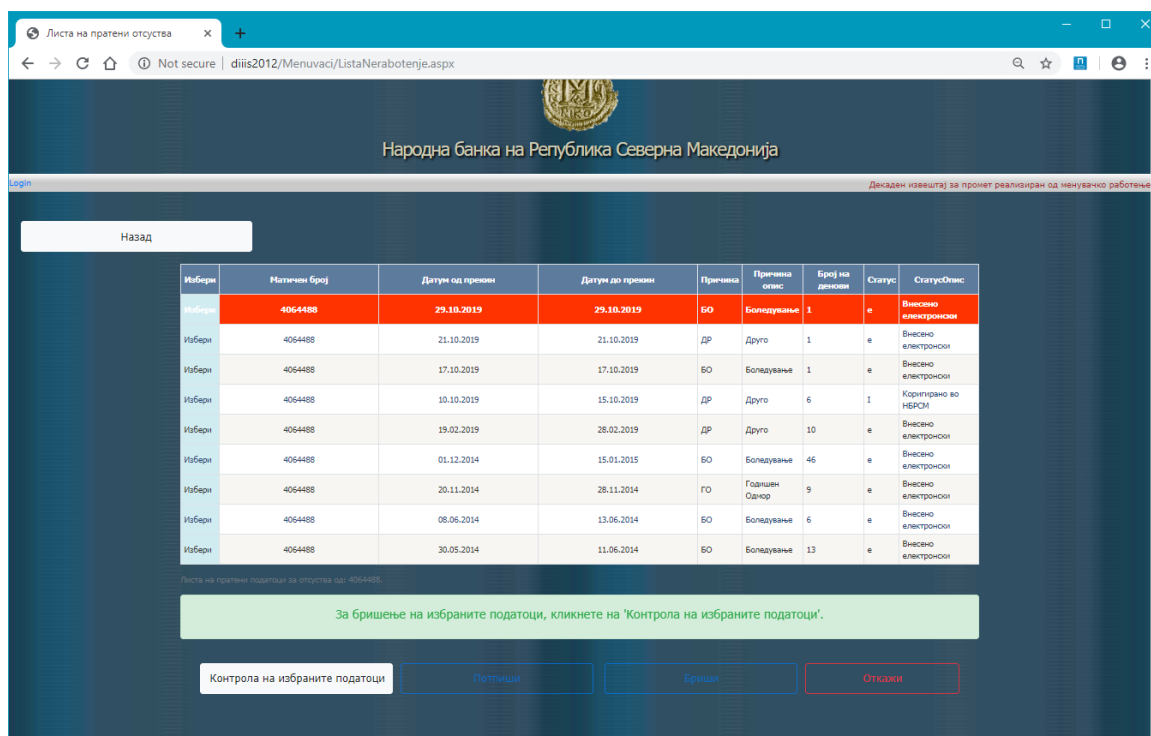
слика 18

слика 19

На оваа страница (слика 19) се прикажува листа на пратени времени отсуства, кои може да се избберат и да се бришат, доколку се исполнети одредени услови.

Доколку треба да се брише некое времено отсуство од листата, прво се клика на линкот <Избери> (од горната табела), со што ќе се појави следната порака „За бришење на избраните податоци, кликнете на 'Контрола на избраните податоци'." (слика 20). Понатаму треба да се клика на копчето <Потпиши> и на крај <Бриши>.

слика 20

2.4.5 Видови грешки

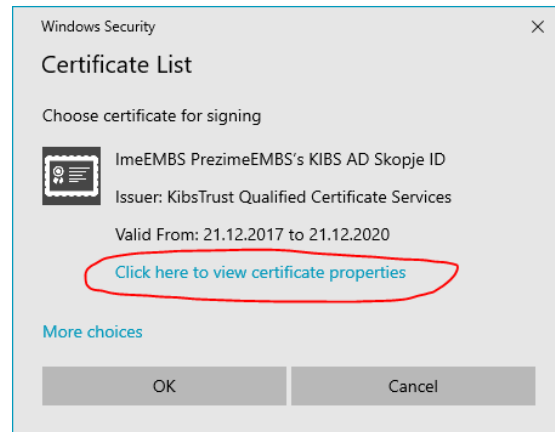
При активирање на проверката за грешки (логичка контрола) се контролираат и се појавуваат следниве видови грешки:

Тип на грешка	Опис
Грешна почетна состојба	Почетната состојба не е еднаква со крајната од претходното известување за соодветната валута - само за менувачи, не и за банки
Грешна крајна состојба	Крајната состојба не е пресметковно точна - само за менувачи, не и за банки
Негативна крајна состојба	Крајната состојба не смее да биде негативна - само за менувачи, не и за банки
Грешен куповен курс	Грешка во износот на куповниот курс (+2, +-3, +-4)
Негативна крајна состојба	
Не е потребен податок за куповниот курс	Доколку податоците за купени девизи се 0, тогаш не е потребно внесување на податокот за куповниот курс
Недостасува податок за куповниот курс	Доколку е внесен барем еден податок за купени девизи, потребен е и податокот за куповниот курс
Грешен продажен курс	Грешка во износот на продажниот курс (+2, +-3, +-4)
Не е потребен податок за продажниот курс	Доколку податоците за продадени девизи се 0, тогаш не е потребно внесување на податокот за продажниот курс
Недостасува податок за продажниот курс	Доколку е внесен барем еден податок за продадени девизи, потребен е и податокот за продажниот курс
Не постои слог за валутата 807	Недостасува податок за валутата 807
За валутата 807 е потребен податок само за примањата во денари и издавањата во денари (колона 7 и 13)	За валутата 807 постои податок во други колони, наместо податок во колоната за примањата во денари или издавањата во денари или и двете (колона 7 и 13)
Не е потребен податок само за примања во денари и издавања во денари (колона 7 и 13)	Постои непотребен податок (не треба да се внесува податок за примањата во денари или издавањата во денари, колона 7 или 13, поради тоа што валутата е различна од 807)
Недостасува податок издавањата во денари (колона 13)	Доколку е внесен барем еден податок за купени девизи (колона 3, 4 или 5) потребен е податок за издавањата во денари (колона 13)
Недостасува податок примањата во денари (колона 7)	Доколку е внесен барем еден податок за продадени девизи на резиденти или нерезиденти (колона 8 или 9) потребен е додаток за примањата во денари (колона 7)
Непостоечка шифра на валута	
Немаат известено за валута	

2.5 Контрола на сертификатот

Во прилог на ова упатство се дадени основните насоки за проверка на сертификатот. Комплетните упатства за инсталација на сертификатите со подетални објаснувања се дадени на интернет-страниците на овластените издавачи. Откако корисникот ќе го инсталира сертификатот, потребно е да направи проверка на неговата исправност.

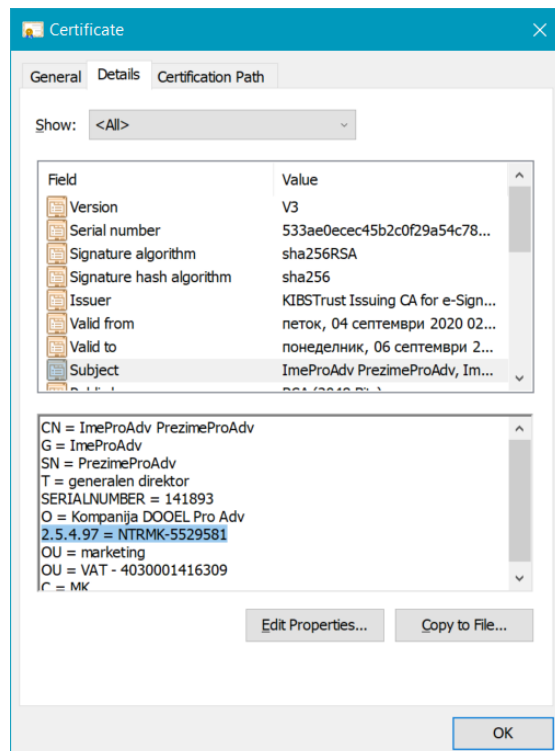
За проверка на сертификати може да се користи компонентата за дигитално потпишување „Nextsense XML Signing Component“ (слика 21):

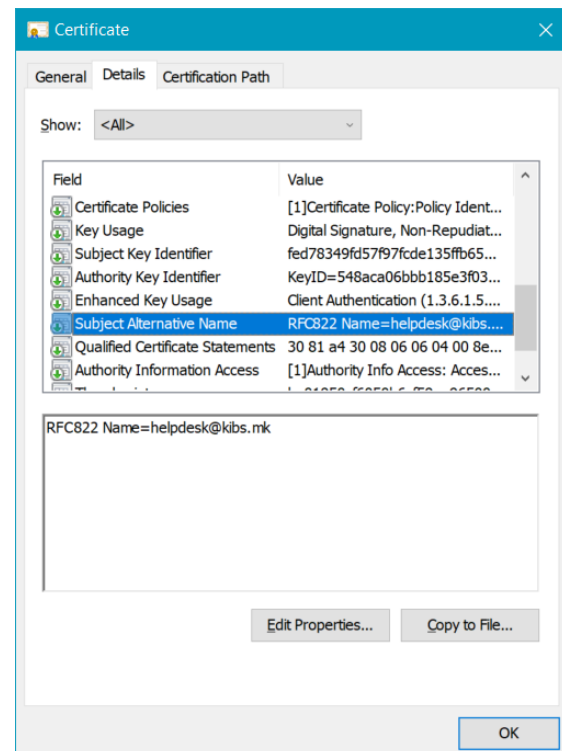
слика 21

2.5.1 Сертификати од КИБС

Доколку сертификатот е набавен од **КИБС** тогаш треба да ги содржи карактеристиките дадени во продолжение. Податокот за **матичниот број** се наоѓа во „SUBJECT“, во полето „2.5.4.97“, додека **електронска пошта** мора да стои во “Subject Alternative Name”, “RFC822 Name”.

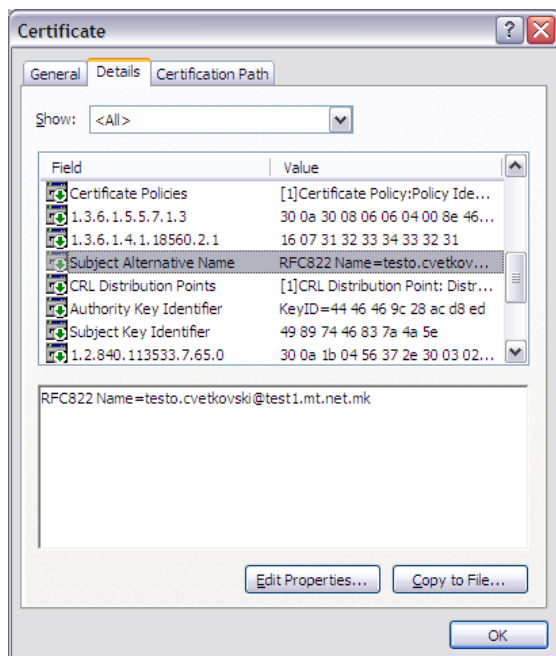
слика 22

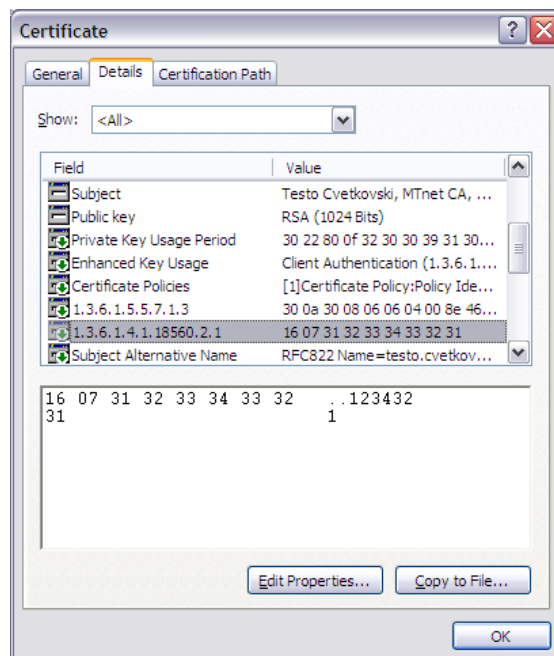
слика 23

2.5.2 Сертификати од „Телеком“

Ако сертификатот е набавен од „**Македонски телекомуникации**“, мора да ги содржи карактеристиките дадени во продолжение. Податокот за **електронска пошта** мора да стои во “Subject Alternative Name”, “RFC822 Name”, додека податокот за **матичен број** во полето “1.3.6.1.4.1.18560.2.1”:

слика 24

слика 25

2.6 Шема за документ во форматот „XML“

```
<?xml version="1.0" encoding="UTF-8"?>
```

```
<xs:schema xmlns="http://tempuri.org/Menuvac.xml" xmlns:xs="http://www.w3.org/2001/XMLSchema" xmlns:msdata="urn:schemas-microsoft-com:xml-msdata"
elementFormDefault="qualified" attributeFormDefault="unqualified">
```

```
  <xs:element name="xmlDataSet" msdata:IsDataSet="true">
```

```
    <xs:complexType>
```

```
      <xs:sequence>
```

```
        <xs:element name="dsMenuvac">
```

```
          <xs:complexType>
```

```
            <xs:choice maxOccurs="unbounded">
```

```
              <xs:element name="Menuvac">
```

```
                <xs:complexType>
```

```
                  <xs:sequence>
```

```
                    <xs:element name="VALUTA">
```

```
                      <xs:simpleType>
```

```
                        <xs:restriction base="xs:string">
```

```
                          <xs:length value="3"/>
```

```
                        </xs:restriction>
```

```
                      </xs:simpleType>
```

```
                    </xs:element>
```

```
                    <xs:element name="POC_SOST" type="xs:decimal"/>
```

```
                    <xs:element name="KUP_STR_EFEKT_REZ" type="xs:decimal"/>
```

```
                    <xs:element name="KUP_STR_EFEKT_NEREZ" type="xs:decimal"/>
```

```
                    <xs:element name="KUP_STR_CEK" type="xs:decimal"/>
```

```
                    <xs:element name="KUP_KURS" type="xs:double"/>
```

```
                    <xs:element name="DR_PRIM" type="xs:decimal"/>
```

```
                    <xs:element name="PROD_STR_EFEKT_REZ" type="xs:decimal"/>
```

```
<xs:element name="PROD_STR_EFEKT_NEREZ" type="xs:decimal"/>
<xs:element name="PROD_STR_EFEKT_OVLBANKI" type="xs:decimal"/>
<xs:element name="PROD_STR_CEK_OVLBANKI" type="xs:decimal"/>
<xs:element name="PROD_KURS" type="xs:double"/>
<xs:element name="DR_Izd" type="xs:decimal"/>
<xs:element name="KRAJ_SOST" type="xs:decimal"/>
</xs:sequence>
</xs:complexType>
</xs:element>
</xs:choice>
<xs:attribute name="MB" use="required">
  <xs:simpleType>
    <xs:restriction base="xs:string">
      <xs:length value="7"/>
    </xs:restriction>
  </xs:simpleType>
</xs:attribute>
<xs:attribute name="DatumOd" type="xs:date" use="required"/>
<xs:attribute name="DatumDo" type="xs:date" use="required"/>
</xs:complexType>
</xs:element>
</xs:sequence>
<xs:attribute name="Id" type="xs:string" use="required" fixed="Data"/>
</xs:complexType>
</xs:element>
</xs:schema>
```